

ENGASJEMENT. Mange stemmer har uttalt seg i DN om mastene i Hardanger i sommer.

Uten slikt «mas» som vi nå ser i kraftlinjesaken, kan vårt representative demokrati forvitte til et liksomdemokrati.

Master og mas

KRONIKK EINAR ØVERENGET

Om regjeringen hadde fått velge mellom liten til ingen folkelig reaksjon på mastene i Hardanger og den aktiviteten som nå utspiller seg, hva tror du den ville valgt?

Jeg sitter igjen med et inntrykk av at enkelte regjeringsmedlemmer kanskje hadde foretrukket å få styre denne saken i fred.

Den pågående politiske kampen om de såkalte monstermastene har fått meg til å tenke på en scene fra den engelske tv-serien «Yes, minister»: Det har vært befaring på et sykehus som ministeren har lagt mye av sin prestisje i, og rapporten er svært oppløftende. Det er simpelthen et mønstersykehus. Ingen klager, intet fravær, ingen slitasje – bare fornøyde medarbeidere.

Ministeren smiler fornøyd. Endelig er det noe som fungerer.

– Kanskje det er på tide å begynne å ta inn pasienter, er det en som foreslår.

Ministeren ser poenget, men blir advart av embetsmennene rundt seg.

– Nei, nei, ikke gjør det, protesterer de forferdet.

– Det blir bare rot.

Er det slik med demokratiet også? Fungerer det bedre om folket ikke blander seg for mye inn? Jeg tror det er en farlig tanke – men jeg ser ikke bort fra

FOLKESTYRE.
Einar
Øverenget

... er det jo grenser for hvor mye en folkevalgt person kan irritere seg over at folket ikke deler hans eller hennes oppfatninger

at den tenkes.

I skyggen av mastene i Hardanger gjemmer det seg en klassisk problemstilling for et representativt demokrati: I hvilken grad er det folket (demos) som styrer? Det er tross alt lang vei fra den stemmen jeg avgir hvert fjerde år til de som sitter i regjering og styrer landet.

En ting er at en statsråd selv sagt kan påvirkes av embetsverk og interessegrupper på en slik måte at han eller hun i praksis ikke alltid representerer folket. En annen ting er at de folkevalgte selv, og spesielt de som sitter i posisjon, kan være fristet til ikke å legge så mye vekt på folkeviljen de årene det ikke er valg.

Dagens mastedebatt aktualiserer nettopp denne siste problemstillingen. Og når

medlemmer av en regjering møter folks politiske mobilisering med noe som sterkt minner om motvillighet, skaper det selv sagt reaksjoner. Som folkets representant må man forplikte seg til en viss lydhørhet, selv om det også innebærer en mulig reversering av beslutninger.

Og her ligger det et spørsmål av mer prinsipiell art: Hvor selvstendig er en folkevalgt eller en statsråd i et representativt demokrati? Er han eller hun folkets representant i en streng betydning av ordet, eller er det slik at folket har gitt denne personen i oppgave å utøve et selvstendig skjønn?

Det ville være urimelig å kreve at de ikke skal ha egne politiske oppfatninger og kjempe for dem. Men samtidig er det jo grenser for hvor mye en folkevalgt person kan irritere seg over at folket ikke deler hans eller hennes oppfatninger. Han eller hun bør også være forsiktig med å velge for smarte strategier for å vinne frem. Tross alt, i et demokrati er det er folkeviljen som gir legitimitet til den politiske makten.

Nå finnes det selv sagt argumenter for at de som går til valg og stemmer på sine representanter, ikke deretter også bør insistere på å ta del i de politiske beslutningsprosessene. Grunnen til at vi har et representativt demokrati, er at et direkte demokrati også har en del svakheter – ikke minst i forhold å håndtere direkte deltagelse av flere millioner mennesker.

Men om mange mennesker

opplever at de som til daglig forvalter den politiske makten, styrer i en retning de ikke liker, vil det være urimelig å kreve av borgerne at de holder seg i ro til neste valg. I dette tilfelle ville jo mastene allerede være på plass.

Det er også urimelig fordi det vil kneble borgernes politiske impulser – og det er en fare for demokratiet. Jeg mener den aktive politiske deltagelsen har en egenverdi. Og hvis den begrenser seg til å stemme en gang hvert fjerde år, er det i praksis et åpent spørsmål hvorvidt man har et fungerende folkestyre. Deltagelsen er minimal.

Enkelte hevder at den protesten vi er vitne til i denne saken, er god fordi det ligger mye nyttig informasjon å hente for beslutningstagere – at de får bredere og mer utfyllende informasjon for å ta sin endelige beslutning. Men jeg betrakter den som viktigere enn som så. Et demokrati er ikke bare en løsningsgenerator som aggregerer de forskjellige og mulig motstridende interesser hos borgerne.

Et demokrati er mer grunnleggende en institusjon som hegner om vår frihet. Om vi ikke faktisk deltar, eller får anledning til å delta, innenfor dette rommet, er det et åpent spørsmål om vi faktisk har frihet. Frihet blir ikke til av seg selv. Den opprettholdes heller ikke av seg selv. Friheten fordrer at vi faktisk gjør bruk av den.

Selv om det representative demokratiet til en viss grad dreier seg om å temme folke-

viljen og kanalisere de politiske impulsene i retning av valgene hvert fjerde år, må folkets representanter hele tiden være lydhøre for demokratiets drivkraft.

Veien fra et representativt demokrati til et tilsynelatende demokrati er ikke nødvendigvis så lang.

*Einar Øverenget, filosof,
Humanistisk Akademi*

**FLERE INNLEGG
Side 32 – 33**

Gjestekommentar

Etterspørselens tid

Petter Gustavson

Innlegg

Skjermer ikke

Thomas Berge

Glad da, glad nå

Ketil Solvik-Olsen

Mer innovasjon, Giske!

Vibeke Hammer Madsen